պաշտպանը արդէն խնդրել է դադարեցնել դատաստանական քննութիւնը մինչև հրաւիրված վկաները հաւաքվին։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Զը նայելով, որ կոմս Հայնֆելդ չէ կամենում թողնել դեսպանի պաշտօնը Կ. Պոլսում, այնու ամենայնիւ Բերլինի մէջ նրա համար պատրաստում են արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը։ Հաւանական է, որ գերմանական դեսպան Կ. Պոլսի մէջ կը նշանակվի Բադէնից։

Բայխստագի գումարումը նշանակված է նոյեմբերի 15-ին։ Բայխստագին ներկայացնելու առաջարկութիւնները կը քննվին նախապատրաստական ժողովի մէջ և նախագիծների բովանդակութիւնը կախված կը լինի նրանից, թէ բայխստագը ինչպիսի կազմակերպութիւն կունենայ։ Եթէ բայխստագի մէջ իշխան Բիսմարկի կողմնակիցներից մեծամասնութիւն կը կազմի, նա կը շարունակէ իր գոյութիւնը, հակառակ դէպքում ծննդեան տօներից յետոյ բայխստագը կարձակվի և նոր ընտրութիւններ կը նշանակվին։ Եթէ մինչև անգամ իշխան Բիսմարկին ձեռնտու մեծամասնութիւն կազմվի, այնու ամենայնիւ առաջին շրջանին կառավարութիւնը չի ներկայացնի ծխախոտի արտօնութեան և բանւորների ապահովելու օրինագիծները։

Պաշտօնական լրագիրները պաշտպանում են կառավարութեանը այն մեղադրանքի դէմ, իբր թէ նրա անզգոյշ վարմունքը առիթ է տուել Վատիկանի և գերմանական կառավարութեան մէջ կատարվող բանակցութիւնների սառնութեանը։ Լրագիրները պնդում են, որ երկու կառավարութիւնների մէջ խաղաղ բանակցութիւնները շարունակվում են և կարող են ցանկալի հետևանքներ ունենալ։

Պրուսական պարլամենտի նախկին պատգամաւոր Ֆոն-Ունրու, որ հրատարակեց իր յիշողութիւնները իշխան Բիսմարկի գործունէութեան մասին 1848 թուականից, յայտնում է լրագիրների մէջ, որ նա մտադիր է դատաստանի ենթարկել իշխանի օրգան „Nord Deut. Alg. Zt.“ լրագիրը վիրաւորանքի համար։ Յիշեալ լրագիրը անազնուութիւն է անուանում իշխան Բիսմարկի մասնաւոր խօսակցութիւնների հրատարակութիւնը, որոնցով իշխանը անհամակրելի անձնաւորութիւն է նկարագրվում։ Բիսմարկի լրագիրը իր սովորութեան համեմատ խստութեամբ յարձակվեցաւ Ֆոն-Ունրուի դէմ և այժմ նա կենթարկվի դատաստանական պատասխանատուութեանը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Times» լրագրի Բերլինի թղթակիցը հաստատում է, որ իշխան Բիսմարկ իր մասնաւոր խօսակցութեան ժամանակ Բերլինի կոնգրէսի անդամների հետ, չէր ծածկում, որ Բալկանեան թերակղզու ապագան պատկանում է Ռուսաստանին և Աւստրիային և որ Անգլիան ոչինչ չունի արգելել այդ պետութիւններին հասնելու իրանց նպատակին, միայն թէ թողնէին իրան Եգիպտոսը։

—Աւստրիական լրագիրների խօսքերով Բուխարէստում, Կասայում, Գալացում և ռումինական այլ քաղաքներում կազմվեցան հրէական մասնաժողովներ օգնելու հրէաների գաղթականութեանը Պալէստինում։ Մի և նոյն նպատակով բացված են փողի ժողովարարութիւններ, որոնք շատ յաջող են գնում։ Կենտրոնական մասնաժողովը դիմեց Թիւրքիայի ներկայացուցչին Բուխարէստում հրէական ազգաբնակութեան համար հողեր ձեռք բերելու նպատակով։ Բոլոր գաղթել ցանկացողները դիտաւորութիւն ունեն երկրագործութեամբ պարապել։

—«Порядокъ» լրագիրը հաղորդում է, որ Մէկկայում իսլերա յայտնվելու պատճառով Կ. Պոլսի առողջապահական յանձնաժողովը, Բ. Դերան համաձայնութեամբ, հրամայեց, որ մահմետական սուրբ տեղերը ուխտաւորներ տանող նաւերը չը մտնեն Սև ծովի նաւահանգիստները։ Այդ պատճառով, Ոսկեղջիւրին մօտեցած ռուսաց շոգենաւը, իր ճանապարհը չարունակելուց առաջ, ստիպված էր նաւի վրա եղող ուխտաւորներին ափը իջեցնել։ Նրանք մի ուրիշ շոգենաւով յետ կուղարկվեն Ռուսաստան։

—«Times» լրագրում տպված է այն թղթակցի երկրորդ նամակը, որը այնքան մեծ աղմուկ հանեց Թիւրքիան բաժանելու իր նախագծով։ Նա հաստատում է իր խօսքերը, ասելով, թէ իր տեղեկութիւնները պաշտօնական աղբիւրից է ստացել։ Նրա կարծիքով. «Բալկանեան թերակղզու վրա փոքրիկ ինքնավարութիւն ունեցող պետութիւններ կազմակերպելու գաղափարը բոլորովին խիմէրա է, աչքի առաջ ունենալով արևելեան ցեղերի անզարգացողութիւնը և միմեանց դէմ ունեցած թշնամութիւնը։ Այդպիսի ինքնավարութիւնը միայն անդադար պատերազմների պատճառ կը դառնար։ Արևելեան փոքրիկ պետութիւնները չեն կարող զարգանալ, առանց կենտրոնական իշխանութեան տիրապետող ազդեցութեանը, որը միայն Աւստրիան կարող է լինել։ Բայց յիմարութիւն կը լինէր մտածել, որ Աւստրիան յանձն կառնի այդ խնդիրը անշահասիրութեամբ։

—Ֆրանսիական լրագիրները հաղորդում են, որ նախագահ Գրէվի իր եղբօր՝ Ալժիրիայի գեներալ-նահանգապետի հետ, փարիզ վերադարձաւ։ Ժիւլ Ֆէրրիի նախագահութեամբ կայացած մինիստրների խորհրդում, կաբինէտի անդամները վճռեցին, հանրապետութեան նախագահի ցանկութեան համաձայն, հոկտեմբերի 17-ին հրաժառական տալ։ Խնդիրքը կընդունվի և կը հրատարակվի միայն այն պայմանով, որ նրանք կը պահպանեն իրանց պորտֆէյլները մինչև նոր կաբինէտի կազմվելը։ Ամենքը հաւատացած են, որ նախագահը Դամբէտտային կառաջարկի այդ գործը, բայց որ նա բանակցութիւնները կը քաշքշի մինչև պատգամաւորների նոր ժողովի բացվելը։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամերիկական լրագիրները գրում են այն ահագին օգուտի մասին, որ տալիս է էլէկտրականութիւնը։ Երեսուն և ութ տարի առաջ, փոթորկից վնասված «Վէրմիլիօն» նաւը խորասուզվեցաւ Էրա լճի ջրերում։ Այդ նաւի վրա դարսած էր տակառներով պղինձ, որի արժողութիւնն էր վաթսուն հազար դօլլար։ Շատ անգամ յայտնվում էին բազմաթիւ մարդիկ, որոնք աշխատում էին գտնել այդ կորած հարստութիւնը, բայց ոչ ոք չէր կարողանում որոշել տեղը, թէ ինչ տեղ նաւը ջրի տակ գնաց։ Այդ բանը գտաւ էլէկտրականութիւնը։ Մէկ փոքրիկ նաւ պատրաստեցին, որի վրա դրին նոր հնարած էլէկտրական մեքենան, որ հեռու տարածութեան վրա ցոյց է տալի մետալների ներկայութիւնը։ Լճի մէկ շատ խոր տեղում էլէկտրական մեքենան ցոյց տուեց մետալի ներկայութիւնը։ Ցած թողեցին ջրասոյզին, և երեսուն ու ութ տարի ծովի խորքում թաղված հարստութիւնը ժամանակակից հնարագիտութեան աւար դարձաւ։

* * *

Մայնց քաղաքը մինչև 1866 թիւը, այսինքն մինչև այն ժամանակը, երբ նա գերմանական կայսրութեան քաղաք դարձաւ, ունէր չափից դուրս զանազանակերպ հիմնարկութիւններ և կատարելապէս կոսմոպոլիտական քաղաք կարող էր համարվել։ Հէսսէնեան երկրագործներ, ֆրանսիական օրէնքներ, գերմանական ազգաբնակութիւն, հռոմա-կաթոլիկական եկեղեցի, պրուսական կոմենդանտ, աւստրիական նահանգապետ, տուրնական փօստ, բաւարական հեռագիր և Բաղէնի գաղային ընկերութիւն։ Եւ ճշմարիտ, որ քաղաքը աշխարհիս երեսին կարող է ցոյց տալ իր մէջ այդքան զանազանակերպ հիմնարկութիւններ։

* * *

Կապրէրայից գրում են մի քանի մանրամասնութիւններ Գարիբալդիի մասին։ Ծերունին իրան շատ լաւ է զգում, շատ զբօսնում է իր կնոջ և երեխաների հետ, կարդում է, գրում է, սիրով խօսում է իրան այցելողների հետ, բայց բոլոր նրա հոգսերը, գլխաւորապէս, կենտրոնացած են իր որդու կրթութեան վրա, որը, ինչպէս ասում են, շատ նման է նրան։

* * *

Գէնուէզեան լրագիրները յայտնում են, որ Մադրիդ քաղաքում գաղթականութիւնների վարչութեան շինութեան պահեստներում գտնվեցաւ Քրիստոֆոր Կոլումբոսի պատկերը, որը դեռ մեծ ծովագնացի կենդանութեան ժամանակ իւղաներկով է նկարված։ Այդ պատկերը շատ գեղեցիկ պահպանվել է և նրա վրա հետևեալ գրութիւնն է գտնվում։ «Columbus Ligur novi orbis repertor» (Կոլումբոս Լիգուրից, որը գտել է Նոր Աշխարհը։) Պատկերից հանած առաջին կոպիան ընծայվեցաւ դուքս Վէրագուին, որը Քրիստոֆոր Կոլումբոսի այժմեան սերունդներից մէկն է։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻԱԶԱԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 հոկտեմբերի։ „Новое Время“ լրագիրը հաղորդում է. հողերը յետ գնելու վճարքների էկսպերտների խորհուրդը որ քննում էր յետ գնելու ապառիկների հարցը, կարծիք յայտնեց, որ ապառիկները հաւաքվել են գիւղացիների աղքատութեան պատճառով։ Ապառիկների ներելը ամեն տեղ անհրաժեշտ է։ Էկսպերտների կարծիքով, դա կայսերական ողորմութեան գործ կը լինէր։ Կայսրով առաջարկեց ապառիկները հանել հաշիւներից։ „С.-Петерб. Вѣдом.“ լրագիրը հաղորդում է լուր, իբր թէ թատրոնները մեծ պասին փակված կը լինեն։ Լուր կայ, որ երկաթուղիների ընկերութիւնները նոր արտօնութիւններ են ստանում տարիֆի վերաբերութեամբ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

պաշտպանը արդէն խնդրել է դադարեցնել դատաստանական քննութիւնը մինչև հրաւիրված վկաները հաւաքվին։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Զը նայելով, որ կոմս Հայնֆելդ չէ կամենում թողնել դեսպանի պաշտօնը Կ. Պոլսում, այնու ամենայնիւ Բերլինի մէջ նրա համար պատրաստում են արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը։ Հաւանական է, որ գերմանական դեսպան Կ. Պոլսի մէջ կը նշանակվի Բադէնից։

Բայխստագի գումարումը նշանակված է նոյեմբերի 15-ին։ Բայխստագին ներկայացնելու առաջարկութիւնները կը քննվին նախապատրաստական ժողովի մէջ և նախագիծների բովանդակութիւնը կախված կը լինի նրանից, թէ բայխստագը ինչպիսի կազմակերպութիւն կունենայ։ Եթէ բայխստագի մէջ իշխան Բիսմարկի կողմնակիցներից մեծամասնութիւն կը կազմի, նա կը շարունակէ իր գոյութիւնը, հակառակ դէպքում ծննդեան տօներից յետոյ բայխստագը կարձակվի և նոր ընտրութիւններ կը նշանակվին։ Եթէ մինչև անգամ իշխան Բիսմարկին ձեռնտու մեծամասնութիւն կազմվի, այնու ամենայնիւ առաջին շրջանին կառավարութիւնը չի ներկայացնի ծխախոտի արտօնութեան և բանւորների ապահովելու օրինագիծները։

Պաշտօնական լրագիրները պաշտպանում են կառավարութեանը այն մեղադրանքի դէմ, իբր թէ նրա անզգոյշ վարմունքը առիթ է տուել Վատիկանի և գերմանական կառավարութեան մէջ կատարվող բանակցութիւնների սառնութեանը։ Լրագիրները պնդում են, որ երկու կառավարութիւնների մէջ խաղաղ բանակցութիւնները շարունակվում են և կարող են ցանկալի հետևանքներ ունենալ։

Պրուսական պարլամենտի նախկին պատգամաւոր Ֆոն-Ունրու, որ հրատարակեց իր յիշողութիւնները իշխան Բիսմարկի գործունէութեան մասին 1848 թուականից, յայտնում է լրագիրների մէջ, որ նա մտադիր է դատաստանի ենթարկել իշխանի օրգան „Nord Deut. Alg. Zt.“ լրագիրը վիրաւորանքի համար։ Յիշեալ լրագիրը անազնուութիւն է անուանում իշխան Բիսմարկի մասնաւոր խօսակցութիւնների հրատարակութիւնը, որոնցով իշխանը անհամակրելի անձնաւորութիւն է նկարագրվում։ Բիսմարկի լրագիրը իր սովորութեան համեմատ խստութեամբ յարձակվեցաւ Ֆոն-Ունրուի դէմ և այժմ նա կենթարկվի դատաստանական պատասխանատուութեանը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Times» լրագրի Բերլինի թղթակիցը հաստատում է, որ իշխան Բիսմարկ իր մասնաւոր խօսակցութեան ժամանակ Բերլինի կոնգրէսի անդամների հետ, չէր ծածկում, որ Բալկանեան թերակղզու ապագան պատկանում է Ռուսաստանին և Աւստրիային և որ Անգլիան ոչինչ չունի արգելել այդ պետութիւններին հասնելու իրանց նպատակին, միայն թէ թողնէին իրան Եգիպտոսը։

—Աւստրիական լրագիրների խօսքերով Բուխարէստում, Կասայում, Գալացում և ռումինական այլ քաղաքներում կազմվեցան հրէական մասնաժողովներ օգնելու հրէաների գաղթականութեանը Պալէստինում։ Մի և նոյն նպատակով բացված են փողի ժողովարարութիւններ, որոնք շատ յաջող են գնում։ Կենտրոնական մասնաժողովը դիմեց Թիւրքիայի ներկայացուցչին Բուխարէստում հրէական ազգաբնակութեան համար հողեր ձեռք բերելու նպատակով։ Բոլոր գաղթել ցանկացողները դիտաւորութիւն ունեն երկրագործութեամբ պարապել։

—«Порядокъ» լրագիրը հաղորդում է, որ Մէկկայում իսլերա յայտնվելու պատճառով Կ. Պոլսի առողջապահական յանձնաժողովը, Բ. Դերան համաձայնութեամբ, հրամայեց, որ մահմետական սուրբ տեղերը ուխտաւորներ տանող նաւերը չը մտնեն Սև ծովի նաւահանգիստները։ Այդ պատճառով, Ոսկեղջիւրին մօտեցած ռուսաց շոգենաւը, իր ճանապարհը չարունակելուց առաջ, ստիպված էր նաւի վրա եղող ուխտաւորներին ափը իջեցնել։ Նրանք մի ուրիշ շոգենաւով յետ կուղարկվեն Ռուսաստան։

—«Times» լրագրում տպված է այն թղթակցի երկրորդ նամակը, որը այնքան մեծ աղմուկ հանեց Թիւրքիան բաժանելու իր նախագծով։ Նա հաստատում է իր խօսքերը, ասելով, թէ իր տեղեկութիւնները պաշտօնական աղբիւրից է ստացել։ Նրա կարծիքով. «Բալկանեան թերակղզու վրա փոքրիկ ինքնավարութիւն ունեցող պետութիւններ կազմակերպելու գաղափարը բոլորովին

լինել ընդդիմադրելու և պատժելու, իսկ այն արարմունքը, որ անգիտութեան կամ սխալմունքի արդիւնք է, նա հասկանալի է, որ չէ կարող պարունակել իր մէջ անիրաւութիւն և հետևապէս կրել օրէնքի կողմից պատիժ։

Ինչպէս որ ժողովուրդը կռիւ է բաց անում ոչ թէ մի կոտոր հողի պատճառով, այլ թէ իր սեփական իրաւունքը պաշտպանելու և ոտնակոխ եղած պատիւը և անկախութիւնը կանգնեցնելու, այնպէս էլ գիւղացին պէտք է պնդի և հաստատուն կերպով պաշտպանէ ոչ թէ միայն կորած կամ ոչնչացրած սեփականութեան իրաւունքը, որ (այսինքն կորած բարիքը) շատ անգամ կարող է լինել աննշան, այլ նոյնպէս ապահովացնել և պաշտպանել անձնական պատիւը և յայտնել իրաւական զգացմունքը։ Պարզ է, որ վէճը հիմնված լինելով կայքի վրա շատ անգամ փոխում է իր բնաւորութիւնը և ստանում է բարոյական կերպարանք։

Ի հարկէ, ինչպէս փորձը ցոյց է տալիս, շատերը կան, որ այսպիսի դէպքերում հակառակ ընթացք են բռնում, որոնց համար հանգստութիւնը աւելի թանդ արժէ, քան թէ իրաւունք վայելելը։ Ի՞նչպէս պէտք է վերաբերվենք սրան. կարելի ասել թէ այս քեփից և բնութիւնից է կախված, մէկը սիրում է կռուել, ընդդիմադրել, միւսը հանդիստ ապրել. ի հարկէ իրաւական կէտից նայած երկուսն էլ հաւասարութեան արժանի են, որովհետև ամեն մարդ իրաւունք ունի իր իրաւունքը պաշտպանել և չը պաշտպանել, բայց ես, ասում է Երինգը, համարում եմ այս հայացքը վերին աստիճանի ծուռ, անբարոյական և հակառակ իրաւունքի էութեան. եթէ յիշեալ հայացքը տարածվէր և գործադրվէր ամեն ուրեք, այն ժամանակ մեզ կը ներկայանար իրաւունքի այն տխուր վիճակը, որտեղ նա իր հաստատութեան համար ի տեղի քարոզելու քաջութեամբ կռուել անիրաւութեան դէմ, կը սովրեցնէր մեզ երկչոտութիւն։ Իսկ իմ համոզմունքս այսպէս է —անիրաւութեան դէմ գնելը իրաւաքանչիւրիս պարտականութիւնն է ա) յանուն իր սեփական անձի, որովհետև այդ ինքնապահպանութեան հիմն է, բ) յանուն հասարակութեան օգտին, որովհետև նրան հետևելու համար հարկաւոր է որ այս համոզմունքը դառնար ընդհանուր։

Այն աստիճանը, որով իրական զգացումը դրդում է ընդդիմադրել անիրաւութեան դէմ, կարող է ծառայել, իմ (հեղինակի) կարծիքով, ուղիղ մաշտաբ (չափս) թէ ինչպէս է հասկանում այս կամ այն ազգը կամ անհատը իրաւունքի նշանակութիւնը։

Ես այս համարում եմ անհերքելի ճշմարտութիւն, որ կարող է վերաբերել թէ հասարակական իրաւունքի (общественное право), թէ անհատական (частное право)։

Մի և նոյն է թող ինչ ուզում է լինի իրաւունքի առարկան։ Եթէ այս առարկան ձեռք եմ բերել սեփական աշխատութեամբ կամ ժառանգելով ուրիշից, նա իմն է, ես նրան տէրութիւն եմ անում և պահելով նրան՝ պահում եմ և պաշտպանում եմ նրանում իմ կամ ուրիշի աշխատութեան արդիւնքը։ Տիրելով այդ առարկային, ասում է գերմանացի իրաւաբանը, ես նրան դրոշմում եմ իմ անձնաւորութեամբ, ով նրան կպչում է՝ ինձ է կպչում, այն հարուածը որ նրան են ուղղում՝ ինձ է դիպչում, որովհետև նրա մէջ ներկայ է իմ անձնաւորութիւնը։ Այս սերտ կապը իրաւունքի և անձնաւորութեան մէջ յայտնացնում է բոլոր իրաւունքներին անչափ գին, որը ես ի հանդիպութիւն նրա նիւթական արժէքին, անուանում եմ իդէալական արժէք։ Այս իդէալական արժէքի շնորհիւն է, որ գիւղացին իրանից խլած մի քանի խուրձ խոտի կամ ցորենի համար դատ է բացանում անիրաւին պատժելու համար, թէկուզ առաջուց գիտենար, որ մեծ զալմաղալի մէջ կընկնի և գուցէ նպատակին էլ չի հասնի։ Այդ իդէալական արժէքն է, որ ներշնչում է մարդու մէջ արիութիւն իր ոտնակոխ եղած իրաւունքը պաշտպանել, ինչ դասակարգի նա պատկանում լինի, կրթված թէ տգէտ և, ինչպէս ասացի, այն աստիճանը, որով իրական զգացումը դրդում է ընդդիմադրել անիրաւութեան դէմ, փորձաքար կարող է լինել թէ որքան զարգացած է իրաւաճանաչութիւնը։ Բայց զգալ մէկից անիրաւութիւն և չը հետամտել ոտնակոխ եղած իրաւունքը պաշտպանել, չը պահանջել վտանգը, կամ համբերութեամբ տանել հարուածը, կը նշանակէ հրաժարվել իրաւունքից, որ գուցէ ներելի է մասնաւոր դէպքերում հանգամանքների պատճառով, բայց կունենայ կորստարեր հետևանք, եթէ այդ չարունակվի երկար, զգացողութիւնը բոլորովին կը բթանայ, մինչև որ հազիւ ցաւ կը զգայ։

Եթէ գիւղացին թողնէ անպատիժ ոչխարը խլող աւազակին, թող հաստատ գիտենայ, որ միւս օրը կոմն էլ կը տանի, մի քիչ էլ որ սպասէ, արտերի ցանքն էլ կը տանի, մի քիչ էլ որ սպասէ, աղջիկն էլ կը փախցնէ և վերջապէս ամբողջ գիւղը իր բնակիչների երկչոտութեան շնորհիւ

բոլորովին կը թալանվի և կը փչանայ չարաճճի խմբից։

Որտեղ կայ անաչառ դատաւոր. պէտք է դիմել նրան իրաւունքի պաշտպանութեան համար, իսկ եթէ չը կայ, եթէ տէրութիւնը իր ժողովրդին չէ պաշտպանում, ինչպէս այդ պատահում է Տաճկաստանում և ուրիշ վայրենի երկրներում, այնտեղ մարդ աւազակին դէմ գնելու համար պարտաւոր է ինքն իրան պաշտպանել։

Ինքնապաշտպանութիւնը մարդուս ամենասրբազան իրաւունքն է, որ տուած է ինքը բնութիւնը։ Եւրօպական բոլոր կոդէկսները, ինչպէս յայտնի է, թոյլ են տալիս մարդուս վտանգի ժամանակ, եթէ օրինական միջոց անյարմար չէ կարելի գործադրել, դիմել սեփական զօրութեան (право необходимой обороны)։

Ահա ինչ է ասում գերմանացի փիլիսոփայ Կանտը այդ հարցի մասին։ «Տէրութիւնը կազմվելու ժամանակ ամեն մի անհատ հրաժարվում է իրան պաշտպանելու իրաւունքից այն պայմանով, որ տէրութիւնը ինքը հարկաւոր ժամանակ նրան պահպանէ, բայց երբ այս վերջինը չէ ուզում կամ չէ կարող իր պարտքը կատարել, այն ժամանակ մարդ կրկին իր ձեռքն է բերում ինքնապաշտպանութեան իրաւունքը»։

«Իրաւունքը, ասում է Բերնէր (Հեգելի հետևող), չը պէտք է խոնարհվի անիրաւութեան առաջ, երբ այս վերջինը ոտնակոխ է անում արդարութիւնը, թող իրաւունքը հզօր կերպով ընդդիմադրէ»։

Մոսկվա Բաղդասար Սարգսեանց